

Social Work & Education

©SW&E. 2022

УДК 378.675/89

DOI: 10.25128/2520-6230.22.4.9

Назар МАРЧИШИН,
кандидат економічних наук,
фахівець 1 категорії відділу
міжнародного співробітництва,
Тернопільський національний
технічний університет імені Івана
Пулюя, Тернопіль, Україна;
[ORCIDiD: https://orcid.org/0000-0002-9956-9429](https://orcid.org/0000-0002-9956-9429)

Надія ОСТРОВСЬКА,
кандидат педагогічних наук,
доцент, кафедра гуманітарної
освіти і туризму,
Відокремлений підрозділ НУБіП
України «Бережанський
агротехнічний інститут»,
Бережани, Україна;
ostrovskand@gmail.com
[ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-1802-7282](https://orcid.org/0000-0002-1802-7282)

Статус статті:

Отримано: жовтень 26, 2022

1-ше рецензування: листопад 16, 2022

Прийнято: грудень 30, 2022

Марчишин, Н., Островська, Н., (2022). Зелений туризм в Україні: становлення, розвиток і перспективи. *Social Work and Education*, Vol. 9, No. 4. pp. 542-550. DOI: 10.25128/2520-6230.22.4.9

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК І ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Статтю присвячено проблемі розвитку зеленого туризму в Україні. Мета дослідження полягає у виявленні та аналізі векторів становлення, розвитку та перспективних напрямів розробки турпродуктів зеленого туризму. Розвиток зеленого туризму потребує впровадження обов'язкового стратегічного і територіального планування для кожної окремої території в межах адміністративно-територіальних одиниць нашої країни, створення необхідної інфраструктури в сільській місцевості, реалізації індивідуальної маркетингової стратегії, моніторингу наслідків зростання туристичних потоків, залучення місцевого населення, розвитку волонтерства. Виходячи з відношення до зеленого туризму як до економічної категорії, можна визначити зелений туризм як складову частину індустрії туризму, яка виробляє і продає свій турпродукт і одержує від цього прибуток, або як туристичну діяльність в сільській місцевості, яка приносить прибуток для збереження природного середовища, а також для поліпшення життєвого рівня місцевого населення. Найбільш перспективним напрямком удосконалення системи управління зеленим туризмом на регіональному рівні є створення регіональних туристичних адміністрацій.

Здійснений аналіз надає можливість говорити про Україну як про країну, яка має великий потенціал для формування успішного сегменту зеленого туризму. Головною проблемою розвитку є відсутність стратегії розвитку зеленого туризму та, як наслідок, немає точно встановлених завдань і цілей, які стоять перед даною сферою. З урахуванням визначального значення зеленого туризму для розвитку туризму в Україні необхідно здійснити створення кластеру «Зелений туризм на сільських територіях України», в цих цілях необхідно внести зміни в програму розвитку в'їзного та внутрішнього туризму з встановленням визначених завдань і цілей, які є в зеленого туризму, з уточненням ефективних механізмів їх реалізації і планом заходів з розвитку кластера.

Ключові слова: зелений туризм; перспективи; природокористування; турпродукт; сільський туризм; екологічний маршрут; екологічний тур.

Вступ

Одна з основних тенденцій розвитку сучасного туризму пов'язана зі зростанням інтересу до зеленого туризму та природо-зорієнтованого туризму. Потреба бути «ближче до природи» зводиться до того, що все більше туристів прагнуть провести відпустку на природі. Ще однією тенденцією життя в розвинених країнах є зростання уваги до збереження власного здоров'я (як фізичного, так і духовного), що призводить до розвитку спортивних, пригодницьких і екстремальних видів природо-зорієнтованого туризму (Гапоненко, 2018)

Зелений туризм – важлива частина раціонального природокористування, що передбачає створення і підтримання рекреаційних систем (Гапоненко, Василенко & Шамара, 2021) в тому числі, підтримку розвитку дестинацій в напрямку підвищення їх екологічної та загальної культури (Корж & Басюк, 2017). У спробі гармонізації власного життя і своїх відносин з природою, особливо в контексті дотримання екологічного режиму природних сільських територій, сучасний зелений туризм змінив споживацько-пасивні традиції «3 S»: море – сонце – пляж (Sea – Sun – Sand), на активні і «невиснажливі» «3 L»: традиції – пейзаж – дозвілля (Love – Landscape – Leisure). Він також потроху вбудовується в систему наукового географічного знання, в тому числі рекреаційної географії (Індустрія туризму й сфера гостинності в Україні та світі: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку, 2020).

Цей перехід стверджує нові цінності і нові завдання зеленого туризму, а також змінює роль туристики як науки, вводячи її в тісніший контакт з культурологією і соціологією, історією та психологією, географією і біологією. Особливо це помітно в дослідженнях рекреаційної географії та географії природокористування – однієї з прикладних галузей географічних досліджень. Це помітно в змінах усвідомлення себе людьми як частини світу природи, а не тільки культури. Незважаючи на численність наявних проблем, таких як:

- відсутність загальної національної концепції з розвитку зеленого туризму;
- чітко сформульованої державної політики;
- стандартів і нормативів, які можна застосувати в сфері сільського туризму;
- кваліфікованих кадрів;
- знань і досвіду роботи в сфері обслуговування зарубіжних і вітчизняних туристів;
- нормативно-правових актів, що регулюють діяльність в області екологічного туризму;

–небажання і невміння раціонально використовувати власні рекреаційні ресурси) в останні кілька років активізувалися дослідження і практичні розробки у сфері розвитку зеленого туризму як самостійного кластера туристики і частини теорії і практики соціально-економічної географії, включаючи географію рекреації або рекреаційну географію. Не заперечуючи ролі рекреаційної систем як основного об'єкта досліджень в сфері рекреаційної географії та туристики (Костирко, 2015), сучасні дослідження підкреслили, що

територіальний аспект дозволяє більш чітко продемонструвати значущість географічної складової в дослідженні проблем туризму (Литвин & Нек, 2013). В цьому розрізі науковці розглянули територіальні рекреаційні системи як тип територіальних соціально-економічних систем і, разом з тим, як особливий тип природоохоронних систем (Сердюкова, 2014; Стренковська & Євдокімова, 2019). Цей підхід розвивається і зараз: на стику біології та екології, географії та економіки, педагогіки і соціології народжуються все нові ідеї теорії і практики зеленої туристики (Ярема, 2020). **Мета дослідження** полягає у виявленні та аналізі векторів становлення, розвитку та перспективних напрямів розробки турпродуктів зеленого туризму

Завдання дослідження: 1) виявити актуальність проблеми; 2) розглянути поняття, особливості, види та функції зеленого туризму; 3) вивчити основні детермінанти розвиненості туристичного потенціалу в Україні; 4) розробити пропозиції стосовно перспектив розвитку зеленого туризму на території України.

Методи дослідження

У дослідженні для досягнення мети статті використовували низку методів наукового пізнання, а саме: *аналіз наукової літератури, індукція, дедуція, синтез, узагальнення, порівняння.*

Результати дослідження

Зелений туризм дослідники традиційно визначають як подорожі, що здійснюються з метою екологічного виховання та освіти туристів. Рекреаційний зелений туризм використовується в оздоровчій, пізнавальній і культурно-розважальній діяльності людей на природних сільських територіях (Особливості розвитку зеленого туризму в Україні, 2020).

Однак зараз мета зеленого туризму – екотуризму стала ширшою, він об'єднує науково-пізнавальний (студентські практики і дослідницькі експедиції) і рекреаційний види. Активний рекреаційний екотуризм – частина «пригодницького» туризму, що включає різні походи (лижні, піші, кінні), сходження на гори і спелеотуризм, а також подорожі на воді, наприклад, сплави на різних плавальних засобах. Пасивний рекреаційний туризм включає навчальні та інші ознайомчі заходи (екскурсії).

Таким чином, екологічний туризм є частиною туризму зеленого спрямування. Зелений туризм, як і будь-яка інша діяльність, пов'язана з споживанням природних багатств, не може здійснюватися довільно і в будь-яких кількостях. В Україні такі межі впливу на природу визначаються за допомогою екологічного нормування (Kornieiev, Horb & Kurzova, 2019). При цьому якщо нормативи гранично допустимих викидів і скидів шкідливих речовин в атмосферу або воду давно і досить докладно розроблені і використовуються на практиці, з нормативами граничних рекреаційних навантажень на екологічні системи справа йде набагато гірше.

Розвиток зеленого туризму потребує впровадження обов'язкового стратегічного і територіального планування для кожної окремої території в межах адміністративно-територіальних одиниць нашої країни, створення необхідної

інфраструктури в сільській місцевості, реалізації індивідуальної маркетингової стратегії, моніторингу наслідків зростання туристичних потоків, залучення місцевого населення, розвитку волонтерства.

Виходячи з відношення до зеленого туризму як до економічної категорії, можна визначити зелений туризм як складову частину індустрії туризму, яка виробляє і продає свій турпродукт і одержує від цього прибуток, або як туристичну діяльність в сільській місцевості, яка приносить прибуток для збереження природного середовища, а також для поліпшення життєвого рівня місцевого населення.

Основними цілями зеленого туризму при цьому є: екологічна освіта, підвищення культури взаємин людини з природою, вироблення етичних норм поведінки в природному середовищі, виховання почуття особистої відповідальності за долю природи і її окремих елементів, а також відновлення духовних і фізичних сил людини, забезпечення повноцінного відпочинку в умовах природного сільського середовища.

За даними СOT, у світі зеленим туризмом воліє займатися від 12 до 15% туристів і їх число в середньому щорічно зростає на 30% в рік. Можна очікувати, що незабаром в цих статистичних даних з'явиться також значна частка українських туристів (Особливості розвитку зеленого туризму в Україні, 2020). Цьому сприяють дві глобальні тенденції: погіршення екологічної ситуації в нашій країні, що спричинило за собою необхідність прояву особливої уваги до охорони природних територій, і виникнення нових рис у сучасного споживача, таких як екологізація світогляду: усвідомлення крихкості навколишнього середовища і його нерозривної єдності з людським суспільством.

Зазначеним цілям і тенденціям сприяють і основні принципи зеленого туризму: це, перш за все, освітній компонент і економічна вигода для місцевого населення; збереження навколишнього середовища і мінімізація негативного впливу на екосистеми і місцеву культуру. Зелений туризм є найбільш екологічно безпечним видом природокористування. В його рамках пізнання може йти в руслі або освітнього процесу, або просто ознайомлення. Відмінність першого типу пізнання від другого в тому, що освітній процес пов'язаний з цілеспрямованим і тематичним отриманням відомостей про елементи екосистеми, а ознайомлювальний – з непрофесійним спостереженням за природою. Ознайомлення може проходити в пасивній (стаціонарне перебування в природному середовищі), активній (пов'язаний з переходами туриста від одного природного об'єкта до іншого) і спортивній (подолання природних перешкод при проходженні маршрутів) формах.

Очевидно, що зелений туризм в даний час істотно впливає на економіку багатьох регіонів України. На регіональному рівні роль зеленого туризму в господарському процесі пов'язана з характером праці, який включає виробництво туристичних послуг, формування, реалізацію та споживання туристського продукту. Вплив зеленого туризму на регіональному рівні відбувається через зростання виробництва туристичного продукту, залучення особистих заощаджень туристів, створення активного раціонального споживчого ринку та зростання інвестиційної привабливості місцевої туристичної індустрії.

Зростання інвестицій в регіональну зелену туристичну індустрію веде до популяризації туристичної діяльності в регіоні або країні інвестора, призводить до активізації споживчого попиту в регіоні, стимулює виробництво підприємств туристичної індустрії. Таким чином, розвиток зеленого туризму викликає зростання добробуту населення регіону за рахунок збільшення кількості підприємств, зайнятості та прибутковості в туризмі, поліпшення умов життя і соціальної захищеності місцевого населення. Але можна виділити також і негативні наслідки розвитку туризму в регіоні: зміна традиційної для регіону економічної системи, зміна економічних умов життя місцевого населення, формування залежності регіону виключно від туризму.

Збільшення позитивного і зменшення негативного впливу туристичної діяльності на економіку регіону можливе при забезпеченні його сталого розвитку, де важливу роль відіграють зовнішні і внутрішні чинники, а також сезонність. Аналіз, оцінка, прогнозування та облік впливу цих факторів на розвиток зеленої туристичної діяльності в регіоні повинні здійснюватися в рамках регіональної системи управління туризмом. В Україні в даний час механізм управління регіональної зеленої туристичної діяльністю недостатньо ефективний. Сучасна система управління туристичною діяльністю в регіонах в повною мірою не здатна забезпечити сталий розвиток регіонального туризму.

Розглядаючи сучасні адаптивні механізми розвитку туризму як елементу загального процесу довгострокового сталого розвитку туризму в цілому, необхідно вписувати туризм в загальну політику, плани і моделі розвитку України. Одним з важливих механізмів сталого розвитку регіону є планування, яке поступово від директивного перейшло до більш ефективного індикативного планування.

Найбільш перспективним напрямком удосконалення системи управління зеленим туризмом на регіональному рівні є створення регіональних туристичних адміністрацій, що виконують наступні функції: розробка методологічних аспектів розвитку регіонального зеленого туризму, координація комплексного дослідження проблем розвитку зеленого туризму в регіоні, розробка принципів і цілей сталого розвитку зеленого туризму в регіоні, дослідження тенденцій функціонування туристичної галузі в регіоні, моніторинг регіонального туристичного ринку, аналіз існуючої регіональної інфраструктури.

На даний момент Україна займає дуже скромне місце в світовому ринку зеленого туризму. Суть проблеми, пов'язаної з низькою відвідуваністю туристами українських сільських територій полягає в погано розвиненій інфраструктурі екотуризму на даних територіях, малому фінансуванні, слабкому маркетингу і іміджі об'єктів. Україна здатна не тільки збільшити своє становище серед відвідуваних країн зеленого туризму, а й в майбутньому зайняти лідируюче місце в даній сфері. Для вирішення цих проблем необхідно розвивати зелений туризм в Україні, як засіб підтримки природних територій, сприяти соціальному та економічному розвитку місцевого населення і підвищенню рівня освіти в екологічній сфері, створити спеціалізовану довідково-інформаційну систему за природними й історико-культурними пам'ятками, зеленими маршрутами і турами. Розвивати систему сертифікації зелених маршрутів і стежок, створювати

нові об'єкти і модернізувати вже наявні. Займатися інформаційним забезпеченням і просуванням продуктів зеленого туризму на міжнародний ринок. Рекомендується вписувати в структуру екскурсій в помірних дозах (уникаючи нав'язливості і використовуючи конкретний пропонований матеріал) «суміжні» сюжети, наприклад:

- про зв'язки міста з його передмістями, сільською місцевістю, з «незайманими» ландшафтами;
- про історію ставлення людей до середовища їхнього життя, до ландшафту, про історичні форми природокористування;
- про динаміку ландшафту і його ймовірне майбутнє, яке вже зумовлене діями людей;
- про доступні нині способи впливати на долю ландшафту, а тим самим і долю нашого суспільства, про можливу особисту участь і найпростіші екологічні правила поведінки;
- про роль зеленого туризму в формуванні світогляду туристів, в охороні природи і в поліпшенні життя місцевого населення. Розвиток зеленого туризму є стратегічним вектором економіки України, що передбачає розвиток туристичної діяльності як елемента диверсифікації економіки сільських муніципальних утворень. Об'єкти екологічного туризму на рівні муніципальних районів показують готовність до обслуговування потоку туристів на регіональному рівні.

Висновки

Таким чином, здійснений аналіз надає можливість говорити про Україну як про країну, яка має великий потенціал для формування успішного сегменту зеленого туризму. На нашу думку, головною проблемою розвитку є відсутність стратегії розвитку зеленого туризму та, як наслідок, немає точно встановлених завдань і цілей, які стоять перед даною сферою.

З урахуванням визначального значення зеленого туризму для розвитку туризму в Україні необхідно здійснити створення кластеру «Зелений туризм на сільських територіях України», в цих цілях необхідно внести зміни в програму розвитку в'їзного та внутрішнього туризму з встановленням визначених завдань і цілей, які є в зеленого туризму, з уточненням ефективних механізмів їх реалізації і планом заходів з розвитку кластера. Успішна і реальна охорона передбачає зонування і системність в побудові охоронюваних територій і сусідніх з ними зон з більшою або меншою антропоною активністю. Аналогічним чином необхідно використовувати зонування в зеленому туризмі: потрібно чітко розподілити і співвіднести інтереси туристів і рівень наявної у них і в суспільстві в цілому екологічної культури, і зони, в які вони можуть бути допущені.

Зелений туризм вимагає високопрофесійного підходу, але насправді існує величезний дефіцит кваліфікованих фахівців, які б розуміли специфіку зеленого туризму, суть туроператорської діяльності, цінової політики в сфері зеленого туризму, важливість реклами, геомаркетингу і геобрендингу, інформаційного і виховного супроводу потоку відвідувачів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні потенційно ефективних механізмів управління розвитком зеленого туризму в Україні.

Література

Гапоненко, Г. І. (2018). Використання потенціалу сільських територій Харківської області в контексті розвитку сільського зеленого туризму. *Бізнес Інформ*, № 4. С. 158–163.

Гапоненко, Г. І., Василенко, А. В., Шамара, І. М. (2021). Перспективи організації Зелених шляхів в Україні як пріоритетний напрямок розвитку ринку внутрішнього туризму. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*, № (13). С. 174–185.

Індустрія туризму й сфера гостинності в Україні та світі: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. Перспективи впровадження «Зелених маршрутів» на Волині: матеріали II міжнар. наук.-прак. конф. з нагоди 80-річчя Волинського національного університету ім. Лесі Українки (Луцьк, 28 жовтня) / відпов. ред. Л. В. Ільїн. Луцьк : ПП Іванюк, 2020. 234 с.

Корж, Н. В., Басюк Д. І. (2017). Управління туристичними дестинаціями. Підручник. Вінниця, 322 с.

Костирко, І. Г. (2015). Кластерний підхід в розвитку сільського зеленого туризму. *Інноваційна економіка*, № 4 (59). С. 159–163.

Литвин, І. В., Нек М. А. (2013). Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні. *Регіональна економіка*, № 2. С. 81–88.

Особливості розвитку зеленого туризму в Україні (оглядова довідка за матеріалами преси). URL: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article> (дата звернення: 20.11.2022).

Сердюкова, О. М. (2014). Сутність сільського зеленого туризму. *Економіка та держава*, №3. С.87–90.

Стренковська, А. Ю., Євдокімова, О. М. (2019). Проблеми та перспективи розвитку зеленого туризму в Україні. *Причорноморські економічні студії*, Випуск 38-2. С. 42–44.

Ярема, Л. М. (2020). Перспективи розвитку сільського зеленого туризму. *Ефективна економіка*, №5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/71.pdf (дата звернення: 20.11.2022)

Kornieiev, M., Horb, K., Kurzova, M. (2019). Development of the Ukrainian tourism industry in the context of integration to the EU. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, № 19. С. 21–26.

GREEN TOURISM IN UKRAINE, FORMATION, DEVELOPMENT AND PROSPECTS

Nazar MARCHYSHYN, PhD in Economics, first category specialist of International Cooperation Office (ICO), Ternopil Ivan Puluj National Technical University (TNTU), Ternopil, Ukraine; nazarmarchyshyn84@gmail.com

Nadiya OSTROVSKAYA, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of Humanitarian Education and Tourism, Separate subdivision of the National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine "Berezhany Agricultural Technical Institute", Ukraine; ostrovskand@gmail.com

Abstract. *The article is devoted to the problem of the development of green tourism in Ukraine. Green tourism is an important part of rational nature management, which involves the creation and maintenance of recreational systems, including supporting the development of destinations by improving their ecological and general culture. The purpose of the study is to identify and analyze the vectors of formation, development and promising directions for the development of green tourism tour products. Research objectives: 1) to identify the relevance of the problem; 2) consider the concepts, features, types and functions of green tourism; 3) study the main determinants of the development of tourism potential in Ukraine; 4) develop proposals regarding the prospects for the development of green tourism on the territory of Ukraine. To achieve the goal of the article, a number of methods of scientific knowledge were used, namely: analysis of scientific literature, induction, deduction, synthesis, generalization, comparison.*

The development of green tourism requires the implementation of mandatory strategic and territorial planning for each individual territory within the administrative and territorial units of our country, the creation of the necessary infrastructure in rural areas, the implementation of an individual marketing strategy, monitoring the consequences of the growth of tourist flows, the involvement of the local population, and the development of volunteerism. Based on the relationship to green tourism as an economic category, it is possible to define green tourism as a component of the tourism industry, which produces and sells its tourism product and receives profit from it, or as a tourist activity in rural areas that brings profit for the preservation of the natural environment, and also to improve the standard of living of the local population. The most promising direction for improving the green tourism management system at the regional level is the creation of regional tourism administrations.

The conducted analysis provides an opportunity to talk about Ukraine as a country that has great potential for the formation of a successful segment of green tourism. The main development problem is the lack of a strategy for the development of green tourism and, as a result, there are no precisely established tasks and goals facing this area. Taking into account the determining importance of green tourism for the development of tourism in Ukraine, it is necessary to create a cluster "Green tourism in rural areas of Ukraine". For these purposes, it is necessary to make changes to the

program of the development of inbound and domestic tourism with the establishment of specific tasks and goals that are in the green tourism, with clarification of effective mechanisms for their implementation and a plan of activities for the development of the cluster.

Key words: *green tourism; prospects; nature management; tourist product; rural tourism; ecological route; ecological tour.*

References

Haponenko, H. I. (2018). Using the potential of rural areas of the Kharkiv region in the context of the development of rural green tourism. *Business Inform*, 4, 158–163. [in Ukrainian].

Haponenko, H. I., Vasylenko, A. V., Shamara, I. M. (2021). Prospects for the organization of Green Ways in Ukraine as a priority direction for the development of the domestic tourism market. *Turyzm – Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin. Series: International relations. Economy. Local studies. Tourism*, 13, 74–185. [in Ukrainian].

The tourism industry and the field of hospitality in Ukraine and the world: current state, problems and development prospects. Prospects for the implementation of "Green Routes" in Volyn: materials of the II International science-practice conf. on the occasion of the 80th anniversary of the Volyn National University named after Lesya Ukrainka, 2020. (Lutsk, 28 zhovtnia) / vidpov. red. L. V. Ilin. Lutsk: PP Ivaniuk. [in Ukrainian].

Korzh, N. V., Basiuk, D. I. 2017. *Management of tourist destinations*. Pidruchnyk. Vinnytsia. [in Ukrainian].

Kostyrko, I. H. (2015). Cluster approach in the development of rural green tourism. *Innovative economy*, 4 (59), 159–163. [in Ukrainian].

Lytvyn, I. V., Nek, M. A. (2013). Problems and prospects for the development of rural green tourism in the region. *Regional economy*, 2, 81–88. [in Ukrainian].

Features of the development of green tourism in Ukraine (overview reference based on press materials), 2020. URL: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article> (20.11.2022) [in Ukrainian].

Serdiukov, O. M. (2014). The essence of rural green tourism. *Economy and the state*, 3, 87–90. [in Ukrainian].

Strenkovska, A. Yu., Yevdokimova, O. M. (2019). Problems and prospects for the development of green tourism in Ukraine. *Black Sea Economic Studies*, 38-2, 42–44. [in Ukrainian].

Iarema, L. M. (2020). Prospects for the development of rural green tourism. *Efficient economy*, 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/71.pdf (20.11.2022) [in Ukrainian].

Kornieiev, M., Horb, K., Kurzova, M. (2019) Development of the Ukrainian tourism industry in the context of integration to the EU. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia – Eastern Europe: Economy, Business and Management*, 19, 21–26.

Article history:

Received: October 16, 2022

1st Revision: November 26, 2022

Accepted: December 30, 2022